

Janez Bernik
Jože Ciuha
Riko Debenjak
Dževad Hozo
Andrej Jemec
Meško Kiar
Adriana Maraž
France Rotar
Gabrijel Stupica
Marko Šuštaršič
Drago Tršar

Avtorske poetike

Grupa 69

Grupa 69 je bila ustanovljena leta 1969 ob skupinski razstavi v Vili Bled na Bledu. Njeni ustanovni člani so bili: **Janez Bernik** (1933–2016), **Jože Ciuha** (1924–2015), **Riko Debenjak** (1908–1987), **Andrej Jemec** (1934–), **Meško Kiar** (Bogdan Meško, 1936–), **Adriana Maraž** (1931–2015), **France Rotar** (1933–2001), **Gabrijel Stupica** (1913–1990), **Marko Šuštaršič** (1927–1976), **Slavko Tihec** (1928–1993), **Drago Tršar** (1927–2023) in v Sloveniji delujoči bosanski umetnik **Dževad Hozo** (1938–2020). Opredeljevali so se kot izrazito delovna skupina, ki naj bo od samega začetka odprta umetnikom vseh starosti, smeri in šol. Namesto s skupno ideologijo so se identificirali z zavzemanjem za najvišje umetnostne kriterije.

Grupa 69 je v času svojega delovanja razširila svoje vrste še z novimi člani, včasih pa na razstavo povabila gostujoče umetnike. Že na prvi razstavi v Vili Bled so se skupini pridružili najuglednejši jugoslovanski umetniki: Jagoda Buić, Radomir Damnjanović - Damnjan, Miroslav Šutej in Vladimir Veličkovič. Skupini so se leta 1973 pridružili novi člani: **Zdenko Kalin** (1911–1991), **France Mihelič** (1907–1998) in **Štefan Planinc** (1925–2017). Gosta na razstavi leta 1974 v Moderni galeriji sta bila **Zoran Mušič** (1909–2005) in **Lojze Spacal** (1907–2000). Leta 1976 pa jugoslovanski umetniki niso bili predstavljeni zgolj kot gostje Grupe, pač pa kot njeni člani. Ob razstavi, ki je bila najprej postavljena v Moderni galeriji v Ljubljani in je kasneje gostovala po Sloveniji in v Sarajevu, potem pa bila na ogled še v Fondazione Bevilacqua La Masa v Benetkah, so se kot novi člani skupine predstavili **Jagoda Buić** (1930–2022), **Stojan Čelić** (1925–1992), **Dušan Džamonja** (1928–2009), **Miodrag B. Protić** (1922–2014), **Vjenceslav Richter** (1917–2002), **Miroslav Šutej** (1936–2005) in **Mehmed Zaimović** (1938–2011).

Skupina se je predstavljala redno vsako leto, leta 1975 so v uvodnem besedilu kataloga posebej poudarili željo, da bi na razstavo prihodnje leto vključili tudi mlado generacijo. To namero so leta 1976 na že omenjeni razstavi v ljubljanski Moderni galeriji tudi uresničili in predstavili **Kostjo Gatnika** (1945–2022), **Gustava Gnamuša** (1941–2024), **Borisa Jesiha** (1943–2024), **Metko Kraševc** (1941–2018), **Klavdija Palčiča** (1940–2021), **Gorazda Šefrana** (1945–2022), **Dušana Tršarja** (1937–) in **Luja Vodopivca** (1951–).

V ozadju delovanja skupine je bila potreba, da bi se slovenski in širše jugoslovanski umetniki končno uspeli uveljaviti mednarodno, pa tudi da bi jim doma priznali nedvoumno umetniško kakovost. Tako ni bil presenetljiv očitek elitnosti, ki je bil naperjen proti članom skupine iz vrst tistih, predvsem umetnikov in (manj) kritikov, ki so se stežka sprijaznili s svetovljanskimi težnjami v slovenski umetnosti. Če se je pred tem zdelo, da obstaja za jugoslovansko umetnost v svetu predvsem politični interes, so želeli umetniki prevzeti pobudo in se uveljaviti predvsem

s svojimi umetniškimi dosežki, brez političnega podtona. Tako je bilo njihovo prvo vodilo kakovost, ki naj bo mednarodno prepoznavna in zaželena, pa hkrati avtentična, saj prihaja iz specifičnega kulturnega prostora. Namesto zavzemanja za določen slog ali izraz so si torej prizadevali za absolutizacijo estetskih umetnostnih kriterijev, ki naj se odražajo v osebnostno obarvanih umetnostnih formulacijah in avtorskih specifikah.

V smislu absolutizacije stremjenja po estetski normi so predstavljali podoben fenomen kot ljubljanska grafična šola in tudi namenjali velik poudarek grafiki, ki pa vendarle ni prevladovala. Medijska raznolikost praks posameznih članov je dobro ilustrirala širok spekter umetniških stremljenj skupine.

Smisel povezovanja so videli v občasnih skupnih razstavah; na njih naj bi javnosti predstavljali rezultate svojega ustvarjanja ter prek srečevanj utrjevali položaj likovne umetnosti v občini zavesti in višali likovna merila. V njihovih razstavnih katalogih je bil poudarek na predstavitev umetnikov in reprodukcijah, praviloma jih je pospremila le kratko, nepodpisano kritično besedilo o generalni usmeritvi skupine in razstave. To je predstavilo njihovo idejno izhodišče – ne v smislu manifesta, pač pa dosledno kot željo po kakovostnem umetnostnem dialogu, ki naj prispeva k razčiščevanju umetnostnih kriterijev, in kot ambicije po dvigovanju umetniške zavesti najširše javnosti.

Skupina je združevala najbolj uveljavljene slovenske umetnike, zaradi česar – pa tudi zaradi njene relativne zaprtosti, predvsem v smislu, da so se povezovali zgolj s tedanjimi vodilnimi jugoslovanskimi umetniki – očitki o elitizmu niso bili redkost. Njena tesna povezanost s tedanjim direktorjem ljubljanske Moderne galerije in glavnim organizatorjem ljubljanskega mednarodnega grafičnega bienala **Zoranom Kržišnikom** (1920–2008), včasih omenjenim tudi kot enim od ustanovnih članov skupine, je pomenila odprta vrata za razstavljanje po Sloveniji in mednarodno nastopanje. Kar pet članov skupine je bilo pedagogov na ALU, nekaj mlajših, ki so se skupini pridružili kot gosti, pa je to postalo v naslednjih letih.

Prirajali so vsakoletne razstave, praviloma v Moderni galeriji v Ljubljani, ki so potem gostovale na enem ali dveh slovenskih razstaviščih, kakšnem jugoslovanskem in občasno kje v tujini. Skupina je imela okoli 20 razstav, zadnja je bila leta 1980 na Likovnem razstavišču Riharda Jakopiča v Ljubljani. Takrat je katalog za razstavo izšel kot priloga tednika *Teleks*, kar naj bi skupini dalo pomemben popularizacijski impulz, pa je bila to kljub temu njihova zadnja razstava.

J. L., R

2. Plakat za razstavo Grupe 69 v likovnem razstavišču Rihard Jakopič v Ljubljani

LIT.: *Grupa 69*, Bled 1969, kat. Vile Bled; *Grupa 69 in gosti*, Lj 1972, kat. MG; *Prisotnosti: grupa 69*, Lj 1976, kat. MG; Marijan Tršar, *Ob desetletnici Grupe 69*, v: *Sinteza*, 53/54, 1981, 96–104.